

- PINCZÉS, Z. 1982. Bodenabtragung und Hangentwicklung auf landwirtschaftlich bebauten Gebieten – Acta Geographica Debrecina, Tom. XVIII–XIX. pp. 31–47.
- PINCZÉS, Z. 1985. Die Kryoplanation und ihre bodenkundlichen Beziehungen auf Bergfussgebieten – Wissenschaftliche Zeitschrift, Pädagogische Hochschule, Potsdam. Vol. 29. pp. 417–423.
- PINCZÉS, Z. 1988. Problems of cryoplanation slope evolution in the NW part of the Tokaj Mountains – Studia Geomorphologica Carpatho-Balcanica, Vol. XXII. Kraków, pp. 5–19.
- PINCZÉS Z.–MARTONNÉ ERDŐS K.–DOBOS A. 1993. Eltérések és hasonlóságok a hegyláb felszínének pleisztocén felszínfejlődésében (Differences and similarities in the pleistocene surface evolution of foothill areas) – Földr. Közl. 41. (117.) pp. 149–162.
- SCHWEITZER F. 1993. Domborzatformálódás a Pannóniai-medence belsejében a fiatal újkorban és a negyedidőszak határán – Doktori értekezés tézisei
- SZABÓ J. 1867. Tokaj-Hegyalja és környékének földtani viszonyai – M.T.T.K. 3.

Erdősi Ferenc: Magyarország közlekedési és távközlési földrajza. – Dialóg Campus Kiadó, 2005. Budapest–Pécs, 498 old.

Mindig örülnek a felsőoktatásban oktatók, ha jeles kutató vállalkozik tankönyvírásra, különösen, ha az elemzés az egyetemisták-főiskolások körén túl az érdeklődők számára is könnyen hozzáférhető. Ezt segíti a Dialóg Campus Kiadó, amikor félszáz oldalon közreadta hazánk közlekedési és távközlési földrajzának összegzését ERDŐSI FERENC tollából.

A földrajzoktatáson és kutatáson belül a közlekedési ügyek egyik legismertebb hazai szerzője számtalan tanulmány és kötet mellett több tankönyvet is írt e témakörben. Legújabb összefoglalójában nagyobb részben a hazai közlekedési viszonyokról esik szó, míg a kisebbik fejezet – az új körülményeknek megfelelően – a távközlés korunkbeli új lehetőségeivel foglalkozik.

A közlekedés nagy témakörén belül röviden szó esik a magyarországi rendszerváltás óta kialakult helyzetről, mint kiindulási pontról. A szerző nemcsak megállapítja, hogy a közlekedés és a távközlés felértékelődött, hanem ennek bizonyítására nagy összegző táblázatokat is beépített a kötetbe. A közlekedési alágazatok helyzetének arányos bemutatása pontos helyzetképet ad a jelenlegi állapotokról. E fejezetek mindegyikében folytatódik az utolsó évtized pozícióinak rögzítése, amely egyúttal kiindulópontot is jelent a szerző által később bemutatott fejlesztési tervekhez. Az elemzésekből egyértelműen kiderül a vasút pozícióvesztése, függetlenül attól, hogy a kevés fejlesztésről (villamosítás, szlovéniai összeköttetés megteremtése stb.) viszonylag részletesen esik szó.

A tankönyvíró oktatási és vizsgáztatási gyakorlata is valószínűleg közrejátszik abban, hogy nagy hangsúlyt helyez a térségi elemzésekre. Az ország területi különbségeinek bemutatása fontos, mivel az alsó- és középfokú oktatásban használt tankönyvek már erre a logikára épülve tárgyalják hazánk földrajzát, s ez a szempont a felsőoktatásban is tért nyert. A vasúti ágazat elemzése után hasonló logikával mutatja be a szerző a közúti, a vízi és a légi közlekedést is. Nagyon széles sávban történik az elemzés, mivel a szerző a gépjárműállományt is részletes vizsgálat tárgyává teszi. Ebben az alágazati helyzetet rögzítő részben minden esetben előkerülnek a tervek, elképzelések. Ez a tankönyv módszertanilag – és tanulhatóság, szükségesség szempontjából is – legjobban vitatható eleme.

Természetesen fontosak a fejlesztési elképzelések, s amennyiben olyan jó térképeken jelennek meg, mint e könyvben, akkor könnyen érthetőek is. Ezek azonban mégis tervek, amelyek megvalósulására a jelenlegi magyar gazdasági helyzet, illetve az uniós környezet, a stratégiai ügyek olyan hatással lehetnek, hogy tervezett közlekedési létesítmények csak a távoli jövőben – vagy egyáltalán nem – épülhetnek meg.

A külső tényezők terveket eltérítő hatására a szerző maga ad példát a logisztikai és kombinált szállításról írt fejezetében, ahol újból és újból kénytele megállapítani: a szakmai logika alapján várt, s általa korábban is leírt változások nem következtek be, nem emelkedik, hanem csökken a RoRo forgalom. Hiába látszanak a térképeken jól az országon átvezető és az országon belüli forgalom fő irányai, a kombinált szállítás előre jelzett növekedése megvalósulatlan álom maradt. A külső hatások változását jól jelzi, hogy korábban sokáig az M9-es nyomvonalát az Alföldön keresztül Ukrajna felé kívánták vezetni, hogy a nyugat-európai szállítók számára biztosítson kapcsolatot, de tényleges forgalom elmaradása után ma már a Maros völgyében lépne ki a országból. Hasonlóan megváltozott a Zalalövő–Muraszombat vicinális helyzete Szlovénia önállóvá válása után, holott korábban nem a korszerűsítésről, hanem a térségben a vasút teljes felszámolásáról volt szó. Legújabbán pedig Taszár példája int óvatosságra a látványos jövőképek rajzolásakor, mivel a könyvben a kettős hasznosításúnak jelzett repülőter sorsa a megváltozott stratégiai helyzet miatt valószínűleg más lesz.

ERDŐSI professzor a helyzetkép megrajzolása után külön nagy blokkot szentel a magyar közlekedés térszerkezeti szempontból fontos kérdéseinek. Ebben – az előző fejezetek logikáját követve – az állapotok pontos rögzítésére kerül sor, amelyek során hazánkat elhelyezi az európai közlekedési hálózatok között. Érdekes szempontot emel az érdeklődés látószögébe a szerző akkor, amikor a közlekedési ügyeket az államhatár szempontjából vizsgálja. Hasonlóan újszerű módszer a hidak, a kompok és a révek távolsági közlekedésre gyakorolt hatásának részletezése, amelyet az egész Kárpát-medencére kiterjeszt. Ebbe az európai közegbe helyezi el a tankönyv a vidéki térségek közlekedési ellátottságát, illetve a regionális kapcsolatokat. A hivatalos és a közvélekedésben jelenlévő általános megállapításokkal ellentétben a szerző felvállalja a kérdésfelvetést: „Biztos, hogy csak az autópálya hiányzik a térség 'boldogulásához'?” Válaszként egy sokszínű kép alapjait rajzolja meg, s ezt folytatja a jövőbeni átalakítás térségi vonatkozásainak összegzésekor is.

A szerző úttörője volt – és a tankönyv alapján maradt is – annak a nézetnek, hogy – a földrajzosok korábbi hagyományos szemléletét megváltoztatva – a téma szerves részének tekinti távközlés kibővítését a tömegkommunikáció irányába. A hagyományos távközlési adatok közreadása és területi jellegzetességeinek bemutatása során nagy hangsúlyt helyez a tankönyv a megyék ellátottságának időbeli felvillantására is, s az ebből levont következtetések sok probléma háttérére adhatnak választ. Ugyanezt az elemzést végzi el a legújabb átviteli módszerek esetén, ahol a közvélekedéssel ellentétben nem fél megállapítani: „számos esetben azonban nem mutatható ki egyértelmű kapcsolat a fejlettség és az ISDN-ellátottság között.” Bár a tömegkommunikációs ellátottságról csak néhány térkép és kevés elemző szöveg van a tankönyvben, de a helyzetet ez alapján is érzékelheti az olvasó.

A vaskos kötetet a kiadó a szépen kivitelezett, sok lapozást bíró, keménynyelű tankönyvi sorozatában adta közre. A 103 táblázat minden témakörben lényeges adatot tartalmaz. A nagyszámú (116) ábra jelentős része saját szerkesztésű térkép, amelyek szemléletes elkészítése Dombiné Dombori Piroska és Fonyódi Valéria nevéhez fűződik. A kötet végén található nagyszámú hivatkozott irodalom mellé külön fejezetet csatolt a szerző a szemléletalkító szakmai munkákról. A tankönyvben az eligazodást név- és tárgymutató segíti.

Egy nagyon alapos, sok szakmai szempontot figyelembe vevő könyvet alkotott a szerző. A jól sikerült széleskörű vizsgálat miatt bár tankönyvi céllal kerül az olvasó kezébe a kötet, ez azonban nemcsak a vizsgá(k)ra, hanem a helyzet bemutatására, az okok feltárására és fejlesztésekre vonatkozóan is elegendő adatot, elemzést tartalmaz. A földrajzos egyetemisták, főiskolások mellett a területfejlesztésre készülő közgazdászok, a közlekedés és távközlés különböző szakjain tanulók is haszonnal forgathatják. Remélhetően a regionális fejlesztésekkel foglalkozó politikusok, szakértők és az önkormányzatok érintett szakemberei kezébe is odakerül a kötet, mivel alapvetően alakíthatja szemléletüket. Ebből a tankönyvből vizsgálni óriási – talán megvalósíthatatlan – feladat, de hazánk gazdasági élete megkívánja állandó és szakszerű hasznosítását.

MOHOS MARIA